

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д-р ТАНЯ ВИКТОРОВА БУРДЕВА

ПУ „Паисий Хилендарски“, Педагогически факултет
на материалите, представени за участие в конкурс
за заемане на академичната длъжност „доцент“
в Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“

по: област на висше образование 8. Изкуства

професионално направление 8.3 Музикално и танцово изкуство

(история на музиката)

Общо представяне на получените материали

Със заповед № РД-21-74 от 18. 01. 2023.г. на Ректора на Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“ съм определена за член на научното жури на конкурс за заемане на академичната длъжност „доцент“ в ПУ по област на висше образование 8. Изкуства, професионално направление 8.3 Музикално и танцово изкуство (история на музиката), обявен за нуждите на катедра Музика към Педагогически факултет (Държавен вестник, бр. 92 от 18. 11.2022 г. и в интернет-страница на Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“).

За участие в обявения конкурс е подала документи гл. ас. д-р Здравка Маринова Хвърката от ПУ „Паисий Хилендарски“.

Представеният от гл. ас. д-р Здравка Маринова Хвърката комплект материали на хартиен и електронен носител е в съответствие с Правилника за развитие на академичния състав на ПУ „Паисий Хилендарски“ и включва следните документи:

- Молба до Ректора за допускане до конкурса
- Автобиография – европейски формат
- Диплома за висше образование – магистър
- Списък на научните трудове
- Списък на цитиранията
- Справка за съответствие с минималните национални изисквания
- Анотации на научните трудове на български език
- Анотации на научните трудове на английски език
- Самооценка за научните приноси
- Декларация за оригиналност и достоверност

- Удостоверение за трудов стаж
- Документи за учебна работа
- Документи за научноизследователска работа
- Документи за художественотворческа дейност
- Копия на научните трудове

Кандидатът гл. ас. д-р Здравка Маринова Хвърката е приложила общо 37 научни труда: 2 монографии, една книга на базата на защитен дисертационен труд, 4 студии, 28 научни статии, от които 23 са на български език, 4 – на английски език, 1 – на руски език и 2 учебни помагала за студенти.

Кратки биографични данни

Гл. ас. д-р Здравка Маринова Хвърката е завършила през 1988 г. НМА „Проф. Панчо Владигеров“ със специалности „Музикознание“ и „Хорово дирижиране“, специализация „История на музиката“. От 1987 до 1988 г. работи като диригент на детски хор и мъжка вокална група в гр. Етрополе. През 1988 г. е постъпила на работа в ПУ „Паисий Хилендарски“ като асистент по музикален инструмент (пиано). През 2010 г. е придобила образователната и научна степен „доктор“. Понастоящем преподава различни музикални дисциплини в музикалните специалности на Педагогически факултет.

Обща характеристика на дейността на кандидата

Оценка на учебно-педагогическа дейност

Гл. ас. д-р Здравка Хвърката има богат педагогически опит и дългогодишен преподавателски стаж в Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“. Тя преподава в бакалавърски специалности „Музика“, „Педагогика на обучението по музика“, „Джаз и поп изпълнителско изкуство“ и в магистърски програми „Ръководство на вокални и инструментални състави“, „Музикално изпълнителско изкуство“. Води лекции, семинарни и практически упражнения по „История на българската музика“, „Хармония“, „Хармония с аранжиране“, „Пиано“, „Музикален съпровод“, „Дирижиране“, „Музикален анализ“, „Музикални жанрове и форми“, „Стилови направления в музиката“ и др. Гл. ас. д-р Здравка Хвърката е автор и на учебни програми по дисциплини от учебните планове на отделните специалности. Гл. ас. д-р Здравка Хвърката е вложила много труд и професионални компетентности като педагог в учебно-преподавателската си дейност – факт, който оценявам високо.

Гл. ас. д-р Здравка Хвърката е участвала общо в девет **национални научни и образователни проекта**.

Академичният педагогически опит, осъществената **учебно-педагогическа и проектна дейност** на гл. ас. д-р Здравка Хвърката отговарят изцяло на критериите за заемане на академичната длъжност *доцент*.

Оценка на научната и научно-приложна дейност на кандидата

Научната продукция на гл. ас. д-р Здравка Хвърката отговаря на съответните административни изисквания за участие в конкурса за „доцент“ - тя е реализирала множество научни публикации: монографии, студии, статии, доклади, учебни помагала.

Основният монографичен труд и останалите трудове, които са предоставени за разглеждане, са стойностни и са пряко ориентирани към научната и учебната работа. Научната продукция очертава интересни области за теоретико-приложни изследвания в полето на значими за професионалното направление аспекти.

Научно-изследователската дейност на гл. ас. д-р Здравка Хвърката се състои от 2 монографии, една книга на базата на защитен дисертационен труд, 4 студии, 28 научни статии, 2 учебни помагала за студенти. Всички те са разработени и публикувани след придобиване на научно образователната степен „доктор“ и са в областта на научната проблематика на ПН 8. 3. Наукометричните показатели на гл. ас. д-р Здравка Хвърката надминават минималните национални изисквания.

МОНОГРАФИИ

Монографията „**Светската хорова музика на Добри Христов. Жанрове, тематика, проблеми**“ е представена като основен хабилитационен труд. Най-общо казано, като принос може да се определи задълбоченият анализ на произведенията, който допринася за това да се очертае мястото на светската хорова музика на Д. Христов в хода на цялостния музикално-исторически процес в българската музикална култура. А това е важно, защото сред първите български композитори Добри Христов е безспорно най-ярко открояващото се име. В съвременния глобален свят, където културните граници и различията все повече губят своите очертания, голямо значение започва да придобива и обратната тенденция, свързана със стремежа към запазване на националната идентичност. Затова осмислянето на ролята и значението на творчеството на един от първите български композитори, които полагат основите на българската професионална музика след Освобождението, има особено актуално значение. Гл. ас. д-р Здравка Хвърката е пристъпила към собствени анализи, разсъждения и

оценки, като преди това подробно се е запознала с трудовете, проследяващи живота и творчеството на Д. Христов. Те са използвани като отправна точка за нови научни изводи и обобщения. Така нейната работа придобива приносен смисъл и значение в тълкуване на спецификите, детайлите, които допълват, доизясняват неоткритото, недоизказаното.

Основен критерий, въз основа на който е направен непосредственият анализ на произведенията, е разглеждането им по жанрове, при което са коментирани и някои специфични за съответните жанрове проблеми.

Началото е посветено на двете китки „Лиляна мома хубава“ и „Пусти моми жеравненки“. Предмет на анализ е отношението между компилацията и синтеза в този характерен за следосвобожденската ни музика жанр, в чието развитие двете китки представляват връхна точка. Анализът на комплекса от изразни средства е насочен към изясняване на това доколко в стремежа си към художествен синтез композиторът съумява да надскочи компилативната природа на жанра.

Гл. ас. д-р Здравка Хвърката акцентира върху стремежа на композитора да обедини контрастно съпоставените песни в единно художествено цяло, като извежда следните особености: обща тематика между песните, интонационно сходство, наличие на преходи, използване на имитационна техника, кода с обобщаващи функции. Същественият извод в края на анализа е, че компилативното начало присъства в тези творби наред с постиженията за свързване, интегриране на частите в художествено единство, но „Лиляна мома хубава“ и „Пусти моми жеравненки“ са неотменна част от репертоара на съвременните хорове, а оттам и на българската културна памет.

Най-много страници в монографичното изследване са отделени на хоровите песни, определени като „сърцевината“ на светската хорова музика на Д. Христов.

Много добро решение на автора е да обърне внимание на проблема за систематизацията. Преди да пристъпи към конкретните анализи на песните, гл. ас. д-р Здравка Хвърката е разгледала възможните критерии, въз основа на които хоровите песни на Добри Христов могат да бъдат обособени в отделни групи: типа ритмика и интонационност; предназначението; характера и съдържанието; близостта с фолклорен първоизточник; фолклорната област, с която са свързани. Коментарът относно различните принципи на систематизация хвърля един вид предварителен общ поглед върху песенното творчество на Д. Христов и очертава рамката на подробните анализи, които следват.

Подборът на песните, които са обект на анализ, е съобразен с популярността на песните и с тяхната художествена стойност, а за поредността, в която произведенията са разгледани е

избран систематичният подход. Отделните систематично обособени групи от песни са: **1/** предназначени за концертна практика (битови, битово-хумористични, битово-лирични, битово-обредни, епични, песен-девиз; **2/** с конкретно социално предназначение (воински, патриотични химни, детски и училищни песни).

Всички анализи са изключително детайлни и подробни: текст, музикалноизразни средства, структура, формообразуващи принципи, ладовоинтонационни и метроритмични особености и др. В тях прозира дълбокият професионализъм, с който са направени. Тези анализи биха могли да бъдат от полза както за музиколози-теоретици, така и за изпълнители, диригенти и др. Внимателният прочит на направените от гл. ас. д-р Здравка Хвърката анализи би могъл да допринесе за обогатяване на интерпретацията и на изпълнителския образ на песните на Д. Христов.

Последните творби, които са разгледани в монографията са баладата „Добринка и слънцето“ и фугата „Тенка Дафино“ – две крупни произведения на Д. Христов, плод на зрелите му творчески години. Гл. ас. д-р Здравка Хвърката е проследила как натрупаният сериозен композиционен опит в областта на светската хоровата музика е приложен в тези два нови жанра както за автора, така и за българската музика.

Умението на гл. ас. Здравка Хвърката да обобщава, извежда, подчертава важното, характерното се проявява и в края на монографията. Направени са изводи, подчертано е най-важното относно жанровете, тематичния обхват, специфичните закономерности на тематизма, формата, хармоничния език, използваните полифоничните средства в светската хорова музика на Добри Христов. Така книгата придобива вида на едно богато, оригинално, цялостно, специализирано научно изследване.

Втората монография **„Аспекти на формата и жанра в творчеството на Симеон Пиронков“** е посветена на творчеството на един наш композитор със сериозни постижения в българската музика. Вярна на своя научен инстинкт, гл. ас. д-р Здравка Хвърката отново е привлечена от непознатото, неизследваното. По-голямата част от разгледаните произведения нямат нотни издания – нотният им текст съществува само в ръкопис. Благодарение на силното си желание да изследва творбите на този оригинален композитор, гл. ас. д-р Здравка Хвърката е успяла да получи доверието на съпругата на композитора, която ѝ е предоставила оригиналните партитури, за да може да бъде осъществен музиколожки анализ на тази колоритна музика. Това само по себе си вече е сериозен принос – реализиран е анализ на седем големи произведения, което предполага много труд, дълбоки познания в областта на музикално-теоретичните науки и важни практико-приложни умения. Възприемането на някои от

творбите на С. Пиронков, гл. ас. д-р Здравка Хвърката определя като „магия“, като „вълнуващо приключение“. Това говори за нейния специален интерес към тази музика, а оттам и за умението за „вчувстване“, за „потопяне“ в художествения свят на творбите – естетическото възприятие не е само пасивен акт на проникване в произведението, но и взаимодействие с него; възприемащият субект е звено от многостепенен творчески процес. „За съпричастния, „потънал“ в преживяването на творбата слушател подробно проследяване на постоянно променящата се нощна картина е изключително вълнуващо – напомня театър на сенките, в който и най-малкото движение провокира нови и нови образни асоциации“. Последното е цитат от страниците, посветени на „Нощна музика“. Описанието на субективните преживявания е последвано и „подплатено“ от рационален анализ на логиката във формообразуването, която гл. ас. д-р Здравка Хвърката определя като неконвенционална и запомняща се.

Интерпретациите и анализите на всичките седем произведения, принадлежащи към различни жанрови сфери, са осъществени с много усет към детайла и нюансите. Те правят текста издържан в научно отношение и същевременно интересно четиво.

Третата книга **„Юношески албум“ оп. 68 на Роберт Шуман. Стилистично-интерпретационни и педагогически проблеми**“ е публикувана на базата на защитен дисертационен труд. В изследването се очертават типичните за Шумановата музика стилистични белези, присъстващи и в „Юношески албум“, като се проследява как предназначението за деца влияе върху проявата на общите закономерности. Разгледани са интерпретационни проблеми и свързаните с тях педагогически въпроси.

СТУДИИ

Гл. ас. д-р Здравка Хвърката е автор на четири студии и всяка от тях в пълна степен отговаря на определението за този жанр – научно произведение, в което за основен обект на изследване е избран съществен проблем и той в значителна степен е изследван от автора.

Три от тях са посветени на едни от най-важните творби в творчеството на Добри Христов с важно музикалноисторическо значение. Те допринасят за разбирането на мястото на китката, баладата и фугата в светската хорова музика на композитора.

Студията **„Хоровата балада „Добринка и слънцето“ на Добри Христов. Художествена стойност и историческо значение**“ дава отговор на въпросите относно композиционните особености и художествената стойност на произведението. Последното никога не е било издавано. Гл. ас. д-р Здравка Хвърката отбелязва, че работата с партитурата е била възможна единствено чрез сканиране на копието, намиращо се в архива на Добри Христов в БАН, тъй като оригиналът в нототеката на хор „Гусла“ е изгубен. Преодолявайки обек-

тивните трудности, тя е направила подробен анализ и е установила съществени закономерности в изграждането на формата: основни теми и последователност на развитието им, главни образни сфери, редуване на епичен с лиричен тематизъм, въвеждане на нова тема с танцов характер в осмата част, възвръщане към последованието „епично – лирично“ в последните шест части, композиционно решение за постигане на кулминацията и т. н. Заключение е, че структурата на „Добринка и слънцето“ се отличава с добър вътрешен баланс, подпомагащ възприемането ѝ като единно художествено цяло въпреки многото съставляващи я части и дялове и че освен историческо значение баладата има и сериозни художествени достойнства.

Студията „Тенка Дафино“ на Добри Христов - първата fuga в българската професионална музика“ е посветена на стремежа към усвояване на утвърдени жанрове в европейската музика, съчетан с използване на фолклорен тип тематизъм и разработването му според структурно-процесуалните закономерности в съответните форми и жанрове. Гл. ас. д-р Здравка Хвърката е представила най-напред редица анализи на това произведение, направени от други музиколози, след което е изградила собствено виждане за стойността на произведението. Анализирала е спецификата на фуговата тема, връзката между словесен текст и музикална структура, използваните полифонични техники, процесуалното развитие на формата с подробно вглеждане във всеки един детайл. На тази основа е направила обоснования извод, че произведението е майсторски изградена fuga с типична за формата непрекъснатост на музикалната мисъл, наситена с разнообразни полифонични техники за многогласно осмисляне на българската народна песен. Генералният извод е, че освен историческа стойност творбата има и сериозни художествени качества.

Последната издадена студия е озаглавена „Реализация на ораториалния жанр в „Житие и страдание грешнаго Софрония“ на Симеон Пиронков. Специфика на синтеза слово - музика. Особенности на формата“. Тя е най-обемна и е посветена на едно от най-крупните произведения на композитора. Изследвана е интерпретацията на С. Пиронков на ораториалния жанр, в която традиционни и модерни елементи се пречупват през призмата на самобитната му авторска концепция. Гл. ас. д-р Здравка Хвърката е акцентирала върху оригиналното тълкуване на С. Пиронков на художествената форма. Разгледан е цялостният комплекс от фактори, изграждащи драматургичното развитие: водещата роля на словото при синтеза слово-музика, либретото, ролите, изпълнителския състав, значението на микроепизода като основна градивна единица във формата и др.

Всичките студии още веднъж потвърждават констатацията, че гл. ас. д-р Здравка Хвърката се стреми към максимално „разнищване“ на разглежданите въпроси, вглеждайки се

във възможно повече детайли, интерпретира ги подробно, за да има основание след това да направи съществените обобщения.

СТАТИИ

Гл. ас. д-р Здравка Хвърката е автор на 28 статии. Една част от тях разглеждат педагогически проблеми в съчетание със стилистични и теоретични анализи на конкретни музикални произведения. Друга част от статиите са свързани със специалния интерес, който гл. ас. д-р Здравка Хвърката проявява към начина, по който е осъществен синтезът между слово и музика в съвсем различни като художествена концепция произведения на С. Пиронков, Л. Пипков, М. Големинов. В трета група статии са разработени общоестетически и музикалноисторически въпроси, като се изхожда от творчеството на Р. Шуман, П. Чайковски, Р. Вагнер, Кл. Дебюси. Отбелязаните по-горе насоки не изчерпват всички теми в статиите. Значението на последните се заключава най-общо казано в споделения от автора многогодишен научен и педагогически опит.

УЧЕБНИ ПОСОБИЯ

Педагогическият опит на гл. ас. д-р Здравка Хвърката е защитен успешно в двете пособия: „Българска музикална култура. Христоматия“ и „Теория на музиката. Тестове“, които са в помощ на студентите, които тя обучава по дисциплините „История на българската музика“, „Хармония“ и „Хармония с аранжиране“.

Приноси и цитирания

Приемам формулираните от кандидата приноси. В научната продукция на гл. ас. д-р Здравка Хвърката прозират дълбоки познания в областта на музикално-теоретичните науки и важни практико-приложни умения. Значим принос имат нейните научни трудове, изследващи творчеството на двама големи български композитори от различни поколения – Д. Христов и С. Пиронков.

Хабилитационният труд, три студии и редица статии са посветени на Д. Христов. Монографията е първото специализирано изследване, посветено именно на светската хорова музика на Д. Христов, разглеждащо в детайли и нюанси спецификата на тематизма, хармоничния език, полифоничната техника, формообразуването и др. Трите студии обогатяват значително анализите на знакови произведения като двете китки „Лиляна Мома Хубава“ и „Пусти моми жеравненки, хоровата балада „Добринка и слънцето“, и хоровата fuga „Тенка Дафино“. Студията, посветена на неиздаденото произведение „Добринка и слънцето“ е сериозен принос. Изследването може да допринесе за стимулиране на желанието и опитите за неговото изпълнение. Ако творбата започне и да се изпълнява, то тя ще намери своето зас-

лужено място и ще бъде ситуирана в контекста на цялостния музикално-исторически процес в България.

В монографията и студията, посветени на С. Пиронков, както и в редица статии, са анализирани едни от най-значимите му творби. Приносно значение имат направените изводи относно важни закономерности на формата и жанра в творчеството на С. Пиронков.

В голяма част от статиите приносният елемент е по посока на търсенето на връзка между изпълнителство, интерпретация и музикална педагогика в контекста на естетическо осмисляне на изпълняваните произведения и осъзнаване на мястото им в музикалноисторическия процес.

Забелязаните **цитирания** са 10 на брой – 4 в монографии и колективни томове с научно рецензиране и 6 в нереферирани списания с научно рецензиране. Тази част от *Справката за изпълнение на минималните национални изисквания* убедително защитава научните търсения на гл. ас. д-р Здравка Хвърката в професионалното направление. Като доказателство са приложени всички цитиращи публикации.

Оценка на личния принос на кандидата

Дългогодишната преподавателска и научна дейност на гл. ас. д-р Здравка Хвърката и очертаните приноси в научноизследователската дейност отговарят на областта и професионалното направление на обявения конкурс. Формулираните приноси и получени резултати са нейна лична заслуга.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Документите и материалите, представени от гл. ас. д-р Здравка Хвърката отговарят на всички изисквания на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и съответния Правилник на ПУ „Паисий Хилендарски“.

Гл. ас. д-р Здравка Хвърката е представила значителен брой научни трудове, публикувани след материалите, използвани при защитата на ОНС „доктор“.

Постигнатите от гл. ас. д-р Здравка Хвърката резултати в учебната и научно-изследователската дейност, напълно съответстват на минималните национални и допълнителните изисквания на Педагогически факултет, приети във връзка с Правилника на ПУ за приложение на ЗРАСРБ.

След запознаване с представените в конкурса материали и научни трудове, анализ на тяхната значимост и съдържащи се в тях научни, научно-приложни и приложни приноси, намирам за основателно да дам своята положителна оценка и да препоръчам на Научното жури да изготви доклад-предложение до Факултетния съвет на Педагогически факултет за избор на гл. ас. д-р Здравка Хвърката на академичната длъжност „доцент“ в ПУ „Паисий Хилендарски“ по: област на висше образование 8. Изкуства, професионално направление 8.3 Музикално и танцово изкуство (история на музиката)

17. 03. 2023 г.

Рецензент:

Проф. д-р Таня Бурдева